

Ze dacht een oogenblik na. Waarom zou ze loochenen? Men zou haar toch niet laten gaan. Ontkomen was overigens totaal onmogelijk geworden.

— Met welk recht ondervraagt gij mij, citoyen? zei Bertha, zonder dat hare stem ook maar eenigszins beefde.

Beleefder dan naar gewoonte antwoordde de Fransche soldaat:

— Er is een aanhoudingsmandaat tegen haar en hare moeder uitgevaardigd, en ik ben slechts de uitvoerder van de ontvangen bevelen.

— Dan moet gij niet langer zoeken, citoyen. Gij hebt uwe twee gevangenen. Maar mag ik u iets verzoeken?

— Zeker, citoyenne.

— Dien man daar hebt gij gebonden; hij heeft geen schuld; laat hem los.

— Gloeiende duivels! dat mankeert er nog aan! riep de kerel, die den zweeps slag ontving. Men slaat niet straffeloos een soldaat der republiek!

— Hij verdedigde zwakke vrouwen, die zich onder zijne bescherming plaatsten, citoyen. In zijn plaats zoudt gij ook zoo gehandeld hebben, want ik weet dat een echte Franschman nooit vrouwen in zijne tegenwoordigheid laat beledigen, veel minder aanranden.

Dat waren behendig gekozen woorden. Al de Sanskulotten mompelden iets tusschen de tanden; zichtbaar aarzelen zij.

Het meisje profiteerde van dit oogenblik.

— Laat dien jongen gaan, sprak ze, gij zult me daarmede een groot genoegen doen, en ik zal er u dankbaar voor zijn, want ik zou niet willen, dat hij om mijnentwil gevangen genomen werd.

Meving stond tusschen de soldaten, met de handen op den rug gebonden, en wachtte kalm naar den afloop der zaak. Ja, hij wenschte vrij te wezen, om Rollier te kunnen verwittigen, dat hij zijne moeder en zuster zou komen verlossen. Maar, van den anderen kant, viel het hem hard, Bertha in zoo'n hachelijken toestand onder die wolven achter te laten. De sergeant wist niet waartoe te besluiten, wel las hij in den vranken oogopslag van dien jongeling, dat deze een krachtige ziel bezat, en hield hij zich overtuigd, met een patriot te doen te hebben, maar toch wilde hij niet geheel weigeren.

— Bevallige citoyenne, sprak hij tot Bertha, die man gaat met ons naar het dorp, daar moet zijne identiteit worden vastgesteld, en, indien hij bewijzen kan, geen oproerling te zijn, dan beloof ik u dat de commissaris hem de vrijheid zal schenken.

En, zich tot de manschappen wendend, vervolgde hij:

— *En avant, marche!*

Er viel niet tegen te preutelen.

De bandeloze troep marcheerde nu op Willebroeck aan. Daar midden in schokte de kar hortent de baan over en Meving stapte met de handen op den rug tusschen twee Sanskulotten voort. Zijn zaak was nu klaar, dat wist hij zeker. Inderdaad, voor de tweede maal werd hij gevangen genomen, en de commissaris kende hem goed. Hij had den opstand in Klein-Brabant begonnen! Hij had het eerst de plakkaat van de kerkdeur gerukt, en men was hem komen verlossen.

— 't Zal me verwonderen, dacht hij, zoo ik de zon nog eens zie opgaan.

Bah! hij had het offer van zijn leven gebracht op het oogenblik, dat de strijd een aanvang nam. Slechts het zonnig blonde hoofdje van de schoone Bertha, wier beeld hij sinds lang in het harte droeg, maakte hem weemoedig. Doch de gedachte, dat hij zijn leven verbeurde met jonkvrouw Rollier te willen redden, troostte hem.

De aankomst van den stoet verwekte groote opschudding in het dorp. Overal kwamen bedrukte vrouwengezichten achter de raampjes kijken, en biddend sloeg men in de hui-zen de handen saam.

— Arme juffrouw Rollier, klonk het uit ieders mond... Arme mevrouw, die zoo goed, zoo medelijdend, zoo mild is! En Bertha, nog zoo jong en zoo schoon! En hare moeder in zulken ziekelijken toestand vervoerd moeten worden!

Ook Meving trok aller blikken tot zich, en ook hem gol-

den de uitboezemingen van medelijden, want iedereen wist dat hij den dood tegemoet ging. Ditmaal zou men den vrijheidslievend jongeling niet meer laten ontsnappen. Iedereen weende bij zooveel ellende, bij zooveel jeugd en schoonheid, welke door die ruige, woeste vreemdelingen zouden worden vernietigd. Nauwlijks was de stoet aan het gemeentehuis gekomen, waar commissaris Gengoult te midden van zijne officieren stond, of hij riep, bij het zien van Meving:

— *Ah, le brigand!* De schelm liep dus in de val. *Bonne capture, sergeant!*... Ziehier een assignaat voor u en dubbele soldij voor al uwe mannen. Gij hebt een der hoofden van de bende gevangen genomen.

De Sanskulotten verwonderden zich niet weinig. Zij wisten niet dat hunne vangst zoo belangrijk was. Een jongeling, in de kleedij van Franschen officier, naderde den commissaris en fluisterde hem iets in 't oor. Gengoult knikte en beval:

— Men brenge die citoyennes in de afspanning hier recht over. Ik eisch allen eerbied voor haar!

Op Meving wijzend, vervolgde hij:

— Die brigand moet tot nader order stevig gebonden en goed bewaakt worden.

In een ruime kamer der Willebroecksche afspanning lag mevrouw Rollier eenige oogenblikken te bed omringd door de zorgen van Bertha, die aan hare sponde zat, toen er op de deur geklopt werd.

Het meisje stond op en opende... Daar verscheen een Fransche officier. Eerst herkende Bertha hem niet, maar plots riep zij:

— Gij, heer Hendrik van Gastel!

— Ja, jonkvrouw Bertha, ik... ik kom u redden.

De notariszoon trad binnen en sloot de kamer.

Onaangenaam verraste hem de open blik der zieke mevrouw Rollier, die hem van het bed toegeworpen werd. Hendrik van Gastel, wiens portret wij in het eerste hoofdstuk beschreven, was waarlijk bevallig in de uniform van Fransch officier.

— Die kleedij, heer van Gastel!

— Dient om u te redden, jonkvrouw. De commissaris wil de mij tot officier benoemen, en ik heb die benoeming aangenomen; zóó, dacht ik, zal mijne macht groot genoeg zijn om de geliefde mijns harten te redden, indien dit ooit noodig is. Eilaas! die gelegenheid komt vroeger dan ik had verwacht.

— Hoe lang draagt gij die slavenlivrei, heer van Gastel?

Een bittere trek teekende 's jongelings gelaat en zijn donkere oogen keken boos.

Doch dit duurde slechts één oogenblik.

— Van gister, jonkvrouw.

— Van gister! Dan is uw invloed hier bitter klein, heer, anders toch hadt gij den brand en de plundering van Willebroeck wel voorkomen. Ik heb geweend, toen ik bij onze aankomst, al die verwoesting aanschouwde.

Er volgde een pijnlijke stilte.

— Wat komt gij hier doen, heer? vroeg Bertha.

— Uw woorden doorvlijmen mijn ziel, jonkvrouw, sprak van Gastel. Ik herhaal dat ik u liefheb.

— Mijnheer!...

— O! Ik weet dat ik zulke taal niet zou mogen voeren, maar de tijd dringt en het gevoel overstelpt mijn hart. Ik bemin u en kom u vragen mijn gade te willen worden. Indien gij daarin toestemt, zal de commissaris u en mevrouw uwe moeder onmiddellijk de vrijheid schenken.

Bertha richtte zich op in hare volle lengte, en haar gelaat straalde van maagdelijke fierheid.

— Mijnheer van Gastel, ik verzoek u onmiddellijk dit ver- trek te willen verlaten. Het 's eene spotternij, dat een Fransch officier, een verrader, de hand komt vragen van Rollier's zuster.

— Weet gij, riep van Gastel grimmig, weet gij wel wat u te wachten staat?

— Om het even.

— De kerker met al zijn ontberingen! De kerker voor u en uwe moeder.

— God zal ons beschermen, en kerker noch dood vreezen wij. Onze lichamen kunt gij teisteren en treffen, maar onze zielen blijven vrij, terwijl de uwe gebonden ligt en de wroeging u kwelt, want gij hebt uwe broeders verraden en uw uniform van officier is de Judaspenning, dien gij ontvingt.

De verontwaardiging maakte Bertha nog bevalliger.

Hendrik van Gastel bezag haar met zijne zwarte blikken en, ondanks zijn woede, ondanks de hoonende woorden, die hem als gloeiende folterijzers in het hart brandden, welde er een ontombare hartstocht voor dit beeldschone meisje in hem op.

— En toch min ik u! riep hij met vuur. Toch zult gij, gaarne of noode, mijne vrouw worden.

Hij stak de armen uit, om haar te omhelzen, doch nu schoot er een hond onder het bed uit, wiens blakende oogen den indringer gedurig hadden gadegeslagen.

Brave « Vriend », want hij was zijn meesteressen getrouwd gevolgd, plaatste zich grimmig tusschen van Gastel en de jonkvrouw, terwijl hij zijn vreeselijk gebit vertoonde.

Woedend trok de landverrader zijn degen, en hij zou het dier doorstoken hebben, zoo er niet een gil van uit het bed ware opgegaan. Van Gastel keek naar dien kant, en zag mevrouw Rollier overeind in haar sponde zitten. Haar gelaat was bleek, en het had den schijn, dat eene doode hem van uit het graf aanstaarde. De snoodaard beefde; hij sloeg de deur open en riep, alvorens te vertrekken, op dreigenden toon:

— Dezen avond breng ik u het afgehouwen hoofd van uw minnaar... ja, van uw minnaar... Jan Meving! En woest snelde hij de deur uit.

Bertha verloor hare tegenwoordigheid van geest niet in dien ijselijken toestand. Zij begreep dat Vriend het eerste slachtoffer worden zou van den schelm, want de hond had zijn booze plannen vrijdeld. Zij streelde het beest en zei:

— Ga naar huis, Vriend... ga!

Het schrandere dier verstond haar en snelde terug naar de hut, waar het Witteke vond.

De knaap en de hond waren alleen.

VIERDE HOOFDSTUK.

TER DOOD VEROORDEELD.

Nog denzelfden dag werd Jan Meving, onder sterk geleide, van Willebroeck overgebracht naar Mechelen, waar generaal Béguinot als heer en meester regeerde.

Op de huifkar volgden mevrouw en jonkvrouw Rollier.

Het was nog geen middag, toen alle drie in het gevang van Mechelen werden opgesloten.

Gengoult had een voor den Franschen generaal bestemd rapport opgemaakt. Daarin stond dat Meving een der gevaarlijkste brigands en een hunner opperhoofden was, en zij hem reeds eenmaal, na een woedend gevecht, hadden ontzet.

Commissaris Gengoult verwittigde den generaal op zijne hoede te wezen. Het geraadzaamste was, zegde hij, den gevaarlijken oproermaker nog denzelfden dag te vonnissen en te doen fusileeren, want de brigands zouden ongetwijfeld nieuwe pogingen aanwenden om hun aanvoerder te verlossen.

« Geheel den omtrek, citoyen-generaal, vervolgde de » brief, staat in vuur en vlam. De opstand is algemeen, en » ik weet uit goede bron, dat de oproerlingen zinnens zijn » de steden te bemachtigen. Ze hebben het vooral op Mechelen gemunt; gelief dus, citoyen-generaal, uw voorzorgen te nemen en een oog in 't zeil te houden ».

Béguinot lachte eens.

— Op onze hoede zijn voor eenige boerenkinkels, spotte de generaal. Waarlijk, citoyen Gengoult wil ons voor den gek houden. Nu, in elk geval, zullen wij nog vandaag den krijgsraad bijeenroepen, en dien gevaarlijken brigand naar den hemel zenden. Wat schrijft de commissaris mij verder?

De brief behelsde nog, dat de twee citoyennes de moeder

en de zuster waren van het beruchte opperhoofd Rollier, die de algemeene leider van den opstand scheen te zijn. De commissaris drukte de meening uit, dat het hem gewenscht toescheen, zulke belangrijke personen als gijzelaars te bezitten. Gengoult had op zich genomen Rollier te laten verwittigen, dat zijn moeder en zijn zuster te Mechelen gevangen zaten. Dit zou den aanvoerder zeker tot de eene of andere daad van roekeloosheid aanzetten, en hem in den strik lokken. Hij zou zijn bloedverwanten willen bevrijden, en dit was een gelegenheid om hem met de zijnen gevangen te nemen.

— Wat overleg wat overleg! zei de generaal lachend... Zou men niet zeggen, dat de republiek gevaar loopt, omdat eenige brigands het hoofd opsteken! Wij zullen er eens spoedig een einde aan maken. Om drie uur zal de krijgsraad vergaderen en één voorbeeld zal de anderen wel tot onderdanigheid en nadenken brengen.

Béguinot was overmoedig en zag den toestand slecht in.

Weldra kwamen er van alle kanten zonderlinge berichten bij hem aan. Het was Zondag, en overal had men de kerken opengebroken, de Kerstenboeken verbrand of verscheurd, en den boom der vrijheid nedergehaald; er waren dringende maatregelen noodig.

Om drie uur werd Jan Meving uit zijne gevangenis gehaald en in een oude zaal van het stadhuis gebracht, onder geleide van een vijftigtal Sanskulotten, die het geladen geweer op den schouder droegen. Kalm en moedig stapte de 25-jarige jongeling tusschen de woeste soldaten. Zijn bruine lokken golfdén zwierig langs het krachtig geteekend gelaat en zijn oogen hadden noch hun zachtheid, noch hun wilskracht verloren. Het roode kruis, op een wit lapje, prijkte fier op zijn borst en met opgeheven hoofd trad hij de krijgszaal binnen.

Vijf officieren, onder voorzitterschap van den brigade-overste Mazingant, zaten om een tafel. Daarover lag een zwart laken, zooals het rouwfloers een doods-kist bedekt. Noch het plechtige van deze vertooning, noch die strenge, onmeedoogende gezichten, noch het vooruitzicht van het vonnis, waren in staat iets aan Meving's helfthafte kalmte te ontnemen. Hij blikte rustig zijn rechters, neen, zijn beul, in de oogen en draaide zwierig het schoone hoofd nu rechts, dan links, om te zien wie er zich in de zaal bevond. Hij ontmoette geen blik van een bekende... het waren allen ruige gezichten van Fransche soldaten. Ja, toch, ginds tusschen de uniformen ontwaarde hij een knaapje... Hij gevoelde iets als een schok om het harte: hij had Witteke herkend. Het brave jongetje was met den hond naar Mechelen gekomen bij 't vernemen dat men zijn meesteressen derwaarts had gevoerd. Te Mechelen had hij van den krijgsraad en van Meving hooren spreken. Onverschrokken was Witteke de sombere zaal van den krijgsraad binnengetrokken, na Vriend te hebben opgelegd hem buiten te wachten. Hij wisselde een blik van verstandhouding met Meving, en deze achtte zich gelukkig door de overtuiging, dat er ten minste één vriend van hem in de krijgszaal aanwezig was. Nu hij wist dat Witteke achter hem stond, voelde hij zich minder alleen, minder bedrukt, want, zoo er al geen aandoening op zijn gelaat te lezen stond, toch lag er diepe droefheid in zijn harte.

Witteke zou getuige zijn van de laatste uren zijns levens; hij zou Bertha de tijding overbrengen, dat hij zich voor den krijgsraad moedig had gedragen, en dat iemand na zijn dood de geliefde met genegenheid over hem zou spreken, was voor hem een grootte troost.

Het verslag van den commissaris Gengoult werd afgelezen. Daarna richtte de voorzitter de volgende vraag in het fransch tot den betichte:

— Quel est votre nom?

— Ik ken maar één taal: de Vlaamsche, antwoordde Meving kalm.

— Gij kent toch fransch?

— Ik wil maar één taal kennen, mijn moedertaal. Ik ben in mijn land, ik word gevonnisd door de overweldigers van Vlaanderen, en weiger de taal mijner vijanden te spreken.

— Dan zal het proces zonder u worden voortgezet.

— Dat zal het beste zijn, heer voorzitter. Rechtvaardig is het niet, maar dan ten minste zult gij openhartiger handelen. Waartoe al die plichtplegingen en vormen? Mijn dood-

vonnis is reeds uitgesproken in uw geest. Laat de komedie, die hier gespeeld wordt, zoo kort mogelijk wezen en voleindig uw beulenwerk.

Mazingant was soldaat, en bewonderde den moed, waar hij dien ook aantrof. Het bloed stroomde hem naar het hoofd, onder de beleedigingen, welke hem werden toegevoegd.

Hij gaf bevel geheel het proces, met behulp van een taalman, in het Vlaamsch te voeren. Ook de beschuldigingsakte werd in die taal overgezet.

Meving werd beschuldigd van aanhitsing tot oproer, van het openen der kerk te Willebroeck en, met de wapenen in de hand, de Sanskulotten te hebben bevochten.

De held loochende niets; hij verklaarde het als een eer te beschouwen, wat men hem als een misdaad aanwreef.

Mazingant sprak:

— De republiek zal uw lot in aanmerking nemen en u genade schenken van de doodstraf, die onvermijdelijk tegen u moet worden uitgesproken, indien gij ons over den toestand van het leger der brigands wilt inlichten.

Meving wierp een misprijzenden blik op Mazingant en antwoordde:

— Wilt gij dat ik mijn broeder zal verraden? Ik ben krijgsman, alhoewel ge mij dien titel ontzegt; ik strijd voor de vrijheid van mijn vaderland, en het verwondert me zeer, dat een overste der republikeinsche soldaten met zulk een verachtelijk voorstel voor den dag durft komen.

— 't Is goed, zeide Mazingant. De debatten zijn gesloten.

Na een korte beraadslaging werd de 25-jarige Jan Meving van Willebroeck, tot den dood verwezen. De strafuitvoering zou 's anderdaags, om 10 uur 's morgens, op het St-Romboutskerkhof plaats hebben.

Kalm hoorde de jongeling zijn vonnis aan, er bewoog geen trek van zijn gelaat, alleen in zijn oogen scheen diepe weemoed, een vaarwel aan zijne jeugd, aan zijn liefde, aan de muziek van zijn harte, aan zijn leven zichtbaar, doch dit duurde slechts één ommezien. Koen werd wederom de oogslag, manhaftig de uitdrukking, het gevoel van vaderlandsliefde zegepraalde, en, op het wreede vonnis der rechters, klonk het krachtig uit zijn mond:

— Leve het Vlaamsche Vaderland!

Arme, arme Meving, ge zijt waarlijk groot geweest voor uw rechters, gij hebt den Judaspenning geweigerd, verachtelijk van u afgestooten; gij wilt streven voor uw dierbaar Vaderland, voor zijn vrijheid en zeden.

Naar buiten geleid, wierp hij een blik op Witteke, die hem met tranen in de oogen aankeek. Er verscheen een glimlach op Meving's lippen en een straal van voldoening ontschoot zijn oog.

Witteke sloop tusschen de Sanskulotten en nam de geboeide handen van Meving vast.

— Witteke, fluisterde hij, o! zeg den vrienden dat ik den dood onvervaard in de oogen heb gezien en dat mijne laatste gedachten voor hen waren, voor hen en hun heiligen strijd.

— Achteruit, canaille! riep een Sanskulot.

— Laat dat kind begaan, zei Meving. Het zal u immers geen kwaad doen.

— Morgen, niet waar? vroeg Witteke.

— Ja, lieve jongen.

— Toch zeker niet vandaag?

— Neen.

— Morgen! Hoe laat?

— Om tien uur.

— Dan... dan...

Vreugde en hoop blonken in Witteke's oogen.

— Dan zult gij niet sterven, broeder, sprak hij ernstig. Tot morgen!

— Tot in de eeuwigheid, mompelde de jongeling, het knaapje nablikkend, dat zich snel verwijderde.

VIJFDE HOOFDSTUK.

DE VLAAMSCHE METTEN.

Wij kennen de feiten, die rond Willebroeck plaats grepen, en verlieten Rollier op weg naar St-Amands en Bornhem, gereed om met de Sanskulotten in botsing te komen.

Nu moeten wij de gewichtige gebeurtenissen melden, welke er intusschen in de omstreken van Mechelen voorvielen, en die zulk een grooten invloed op de drie gevangenen: Mevrouw Rollier, hare dochter Bertha en Jan Meving, moesten uitoefenen.

't Was op den avond van Zaterdag, 20 October 1798. De republiek heet dien dag 29 Vendemiaire van het jaar VII. Te Bonheyden, een parochie nabij Mechelen, zitten eenige dorpelingen in de herberg van baas Kempen, die tot opschrift droeg: *In het Vliegend Paard*, bijeen. Er wordt weinig gesproken bij den smeulenden haard, en het koperen oliepeerke, dat op de groote tafel staat te smoken en te flikkeren. Van tijd tot tijd ontsnapt er een zucht, een verwensching of een klacht.

— Welke tijden! klaagde Tist Geeraerts, en man van 35 jaren, die den bijnaam droeg van *Lammen Tist*.

— De Vlamingen zijn mossels! bromde Giele van Rompaeye.

— Ze heeten mij «Lammen Tist», vervolgde de eerste, maar ik zou toch de handen wel uit de mouwen steken, als het spel moest beginnen.

— Dat zouden wij allen; merkte Rik Heratens op. Ik heb den dienst geweigerd; de Sanskulotten zoeken mij, maar ik kap nog liever mijn twee duimen af, dan de partij van den Franschman te kiezen.

Er volgden eenige oogenblikken stilte.

— Zoo'n leven is erger dan de dood, klonk het weder na een poos. Geef nog een pint, baas Kempen; als ik er nog eenige binnen heb, ga ik alleen den boel overhoop slaan, spotte Lomme Peeters bitter. De Vlamingen zijn een hoop slaven en, als ze niet gepriegeld worden, zijn ze niet tevreden. Zoolang ik tabak en een pint heb, geef ik de pijp nog niet aan Marten.

Hij meende het goed in zijn hart.

Hij trachtte zichzelf en de anderen op te beuren, doch allen vervielen weer in droefgeestige en pijnlijke mijmeringen.

Eén gedachte hing er drukkend boven de zes mannen: het vaderland verlossen. Doch niemand sprak er van. Wat kon hun half dozijn? Het getik der oude klok klonk eentonig door de vunzige gelagkamer. 't Sloeg tien uur.

— 't Is tijd om te gaan slapen, zei baas Kempen. De taptoe is reeds vóór een uur geblazen.

— Slapen, merkte Rik Heratens lachend op; hebt ge nu al vaak?

— Niet voor mij, hervatte de waard, maar de patrouille der republikeinen...

— Die komen niet op Bonheyden. Grendel uw deur, wij blijven nog wat. Een mensch is blij, eens gerust te kunnen zitten.

Baas Kempen antwoordde niet, maar deed wat hem gevraagd werd. In zijn hart wenschte hij niets liever dan nog wat samen te zijn, niet zoozeer om het gelag, dat er gemaakt werd, als om over hun ongeluk en de rampen van het Vaderland te spreken. Dit verlicht toch altijd wat. De gren del was toegeschoven en wederom was het stil in de herberg, toen men eensklaps stappen op den straatweg hoorde. Kletterend hoevengetrappel volgde. In wilden rit draafden eenige ruiters over de baan.

— De Sanskulotten! De Sanskulotten! fluisterde men.

De mannen bekeken elkander vreesachtig.

— Geef ons een plaats in uw schuur, baas, zei de Lomme; we willen hier den nacht doorbrengen, want buiten is het niet meer veilig.

De waard stond dit gereedelijk toe; vaak had hij de arme jongens in de schuur of op den hooischelf moeten verbergen.

Toen men buiten niets meer vernam, nam hij het peerke van de tafel, haakte een lantaarn van de wand en verzocht

de mannen hem te volgen. Zij werden in de ruime schuur gebracht; langs den muur lagen de groote biervaten in rijen geschaard, en er stond een zware ladder tegen de schelft. Pas hadden de jongens links en rechts zich op het stroo neergevlid, of er werd hevig op de deur gebonsd. De zes mannen sprongen op... Wie kon daar wezen? Waren het de Sanskulotten? Had men hen verklikt? De Lamme ging op zijn teenen naar de deur en blies het licht der lantern uit.

— Hola, vrienden, doet open! riep een stem van buiten. Ik ben het!... Jan Knops!... Er is nieuws op handen! Groot nieuws!

Die stem bedaarde hun angst.

— Ha, 't is Uilenspiegel! zeiden ze. Doe maar open, Lamme!

De deur werd ontgrendeld en men ontstak wederom licht.

De baas, die het gerucht gehoord had, kwam wederom toegeloopen.

Er stond een drie-en-twintigjarige jongen vóór hem.

Janneke Knops was klein van gestalte en mager, maar hij had een levendig gelaat en zijn bruine oogjes flikkerden als vlammetjes. Algemeen gekend om zijn parten, gaf men hem den bijnaam van Uilenspiegel. Hij was de schrik der bewoners van den omtrek. Niemand echter zou hij leed hebben berokkend, neen, doch hij had zulke guiterijen in het hoofd, dat hij den een of ander wel eens onaangenaamheden op den hals wist te draaien. Later moest men er toch altijd om lachen en, als men hem een pak slaag had beloofd, kreeg hij gewoonlijk in plaats daarvoor een pint bier of een half brood.

— Kwaad zit er niet in, zeiden de menschen, en zij hadden gelijk.

Daarenboven was hij vinnig en rap als een eekhoortje en slim als een vos, maar zat vol streken als een aap. Waar leefde het kereltje van? Wel, als de vogels uit de lucht: van hetgeen hij krijgen kon. Rapen- en peeënvelden, boomgaarden en bosschen leverden hem in den zomer en den herfst de benodigdheden voor zijn tafel op. Janneke sliep niet liever dan op een schelf of in een schuur, tusschen welriekend hooi, of op de lange pluimen van een paar bussels stroo. Hij bezat het geheim van strikken leggen en ving patrijzen, konijnen en hazen, die hij voor eenige stuivers aan den man bracht. In het vogelvangen kende hij zijn weerga niet, en 's Zondags verkocht hij aan de St-Romboutstoren te Mechelen vinken, merels, kwikstaarten en wat dies meer. Den laatsten tijd, sinds de Sanskulot zijn heerschappij zoo zwaar op den moedergrond liet drukken, toonde Janneke dat hij, niettegenstaande zijn zwervend leven, een goed patriot en vurig christen was. Hij kende zoo'n klad Fransch, want; vlug in 't aanleeren, had hij, in weinige maanden, rechts en links, zoveel van die vreemde taal opgeraapt, dat hij alles verstond, en zich voldoende kon uitdrukken, om door ieder begrepen te worden. Hoe dikwijls hij de Franschen reeds om den tuin leidde, is niet te beschrijven. Vernam hij wat, dan verklikte hij hen.

Werd er een conscript opgezocht of had men diens schuilplaats ontdekt, dan was Janneke de Sanskulotten voor op den jongeling te verwittigen. Ontmoetten de Franschen hem nabij een bosch, dan geschiedde dit nooit toevallig, dan had Janneke zulks gezocht: en zij, die hem ondervroegen, werden altijd zijn offers. Meer dan vijftig jongelingen dankten hem de vrijheid; Uilenspiegel was daarom nog in ieders achting en liefde geklommen. Zijn verschijning in *Het Vliegend Paard* leverde dus ook een aangename verrassing op.

— 't Is gedaan, zulle, jongens, met janken en lamenteren! riep Janneke. 't Is er overal op. Aan den anderen kant van de Schelde kregen de Sanskulotten klop! Te Overmeire is men slaags geweest. Te Willebroeck hebben ze de Sanskulotten neergeschoten en de kerk geopend! De commissaris van Boom ging loopen als een laffe platbroek... In de Kempen...

De aanwezigen bezagen hem ongeloofig en twijfelend.

— Ha, 't is zeker niet waar? Janneke kan liegen! Janneke kan iemand wat op de mouw spelden! Het, zij zoo, maar met heilige zaken lach ik niet, jongens, en het geldt hier onzen godsdienst en ons vaderland... Ha! gij gelooft mij niet... Komt dan maar eens buiten!... Komt maar eens luisteren.

Door zijn woorden geprikkeld, volgden hem allen.

En hier staan wij het woord af aan den schrijver Georges Eekhoud, welke ook den gedenkwaardigen nacht van 20 Oktober 1798 heeft geboekt, dien glorieijken nacht, door Rollier met zijn manschappen tusschen Willebroeck en Puers beleefd: dien nacht welke de *Vlaamche Metten* van den *Boerenkrijg* vertegenwoordigde, dien nacht, waarvan een Franschman schreef:

«Ik herinner mij nooit een rumoer te hebben bijgewoond » als dat van dien nacht. Men hoorde drie of vier uren in den » omtrek niets dan het brommen der klokken, het roffelen » der trommen, het toeten der hoorns, het huilen van hon- » den en het knallen der geweren!»

Het was, zegt Georges Eekhoud, een zoele, eenigszins natte avond. Op dit late, gewoonlijk zoo kalme uur, hoorde men in deze vreedzame en rustige streek een wonder gedommel, niet ongelijk aan den doortocht van een reusachtigen bijenzwerm. Maar in October is de heide van bloemen beroofd.

De jongens van Bonheyden legden zich plat op hun buik neder en drukten het oor tegen den grond. Het ongewone gemurmel groeide aan, werd zwaarder en vulde de ruimte als het gedruisch van een naderenden orkaan. Duizend geruchten, als: tromgeroffel, hondengehuil, gejuich en geschreeuw en geknal van vuurwapenen werden dooreen, maar vooral onderscheidde men het aanhoudend en snelle getingel der klokken. Al de torens deden meê aan dien nachtelijken beiaard, die de vrijheid klepte.

Welke muziek voor hun ooren!

De bloedige Metten van Brugge en de Vespers van Palermo riepen niet luider den verdelgingskreet tegen de Fransche verdrukkers.

Hier zijn de eerste klokketonen van Duffel opgegaan. De gemeenten der Netheboorden, zoowel stroomopwaarts, van Lier, als stroomafwaarts, van Waelhem en Rumpst af, antwoorden er op, van toren tot toren, tot aan den Demer, tot in het diepste van 't Hageland eenzijdigs, en aan den anderen kant, langs de Rupel tot aan de Schelde, en, over den stroom, tot in het hartje van Vlaanderen.

Ten Zuiden van Antwerpen lag het vruchtbare land van Contich, Waerloos, Hove, Reeth en Mortsel; ten Noord-Oosten strekten de godsdienstige en geheimzinnige Kempen hun grondgebied uit, uren en uren heide en zandwoestijnen, waar de heilige vaderlandsche geestdrift als een prairieënbrand van Amerika gloeide. Ook dichters rond Bonheyden: te Berlaer... Heyst... Schriek... Putte... Kathelyne-Waver... Onze-Lieve-Vrouwe-Waver... Keerbergen... Beersel... en Rynenam!... Overal klepte de noodklok. Overal dreunde het heilige brons!

— Elewyt! Elewyt! juichte Janneke, die van het dorp was.

— Vooruit, Bonheyden! schreeuwden plots de zeven jongens opspringend.

En zooveel ze loopen konden, snelden zij in de richting van het eenvoudig parochiekerkje voort. Het was hun beurt om zich te laten hooren. De dorpen van Klein-Brabant moesten hen niet vóór zijn. Onderweg herinnerden zij zich te goeder ure, dat de tempel, als de overigen van Vlaanderen, gesloten en verzegeld was.

Janneke repte zich zoo gezwind naar den smid van Bonheyden, dat hij met een grooten sleutelbos rammelend kwam aandraven, nog eer zijn gezellen het portaal bereikten. In een oogwenk had hij het slot gedraaid en vloog de deur open. Inmiddels kwamen andere, door het gerucht gewekte burgers, blootsvoets en half gekleed toegesnel. De jongens van Bonheyden stormden de torentrap op en bam! bam! bam! het noodgeklep dreunde als een kreet van woede en wraak door de lucht. In zoo langen tijd hadden de dorpelingen den geliefden klokketoon niet meer gehoord! Hoe streelde hij hun zielen!

De zeven jongens van *Het Vliegend Paard* hingen als een tros aan het klokketouw. Van den toren zag men overal de noodvuren vlammen in den nacht. Op de hoogten van Heyst en Beersel waren er twee, die stralen schoten door de duisternis. Spoedig werd geheel de nacht als bewolkt. Op de nokken der kerken en op de kap der windmolens zwaaide men brandende fakkels. Janneke wilde niet achterblijven en minder geestdrift aan den dag leggen dan zijn verre sa-

Overal klepte de noodklok. Overal dreunde het heilige brons. (bl. 16).

menzweerders; hij ook stak een fakkel door de galmgaten van den toren en, op gevaar af brand, te stichten, zwierde hij er wild meê in 't rond. En ginder wijd werd het sein herhaald.

Aan de uiteinden van den horizon scheen er een vlam-menschrift van wraak te schitteren. Doch de nacht ging voorbij. Het Oosten kreeg een rozige tint en in de ochtend-schemering onderscheidde men reeds de uitgestrekte velden en de schaduwbeelden der boomen. Langzaam, langzaam, stierven de stemmen der klokken weg. Alleen die van Bonheyden bleef voortkleppen. Maar nu had haar toon iets zangerigs gekregen; het was geen alarmsein der noodklok meer, het was een zacht gebed. Wat klepte ze? De jongens trachten hare taal te vertolken.

— Wel, vrienden, het is vandaag Zondag, zei een hunner, en het klept voor de mis.

En op dien stond bedreunden er orgeltonen door de kerk.

De jongelingen bezagen elkaar bedremmeld en onthutst. Nu voelden zij hun woede wegsmelten; een godsdienstig gevoel overweldigde hen, en er blonken tranen in hunne oogen. Ja, het was Zondag, de godsdienstige zondag van het vaderland, hun Zondag, en niet de *décadi* der Sansculotten, die afschuwelijker was in hun oogen dan de Sabbat der Joden! Van alle kanten, van de vier hoeken der streek, langs banen, wegen en paadjes, kwamen de geloovigen in hun zondagskleederen, met paternoster of kerkboek in de

hand, toegestroomd. De menigte verdrong zich voor het enge portaal. De kerk was eivol... er stonden er zelfs op het kerkhof. Een ordewoord scheen groot en klein, oud en jong, voor het altaar te hebben geroepen. Het was indrukwekkend stil onder het hoge gewelf; die menschenzee werd zoo kalm, dat zelfs het minste geruisch van onder haar baren zweeg. Men verwachtte iets! Plotseling ging de deur der sacristie langzaam open. Er liep eene lange golving over die menschenhoofden, van het koor tot den ingang. Eenieder hield den adem in, alsof er een mirakel gebeuren zou. Twee, drie sekonden gingen er voorbij en... statig, als door engelen gedragen, kwam een priester, met het witte koorkleed over den zwarten toog, het koor op en zweefde naar het altaar. Was het een levende, die grijsaard met hoogen rug en wankelende schreden, witter dan een lijkwade, uitgemergeld als een geraamte?

De verschijning knielde voor het tabernakel neder en twee misdienaars, twee jongens van het dorp, zetten zich aan weerszijden van den geheimzinnigen man Gods.

Na een kort gebed stond hij op en wendde zich tot de geloovigen. Het magere gelaat, waarin twee brandende oogen gloeiden, was dat van hun eigen herder, een eerbiedwaardigen tachtigjarigen grijsaard, die met den aartsbisschop van Frankenberg, primate van België, en de andere onbeëdigde priesters van het bisdom naar Cayenne vervoerd werd. De parochianen dachten een wonder te aanschouwen, zij

meenden dat hun herder uit het graf, onder de dooden was opgestaan.

En toen de beminde grijsaard de magere, doorschijnende handen uitstak, om zijn schapen te zegenen, zag men de hoofden buigen van mannen en vrouwen, van ouden van dagen en kinderen, en allen vielen te gelijk, met één bons, op de marmeren steenen der kerk, alsof Godes adem hen op één oogenblik had neergeworpen.

Welke hemelsche handen waren hier aan 't werk geweest?

In de koperen kandelaars brandden de gele waskaarsen en bloemen van het najaar smukten het altaar op. Er stond een gouden kelk! Hadden Gods engelen hem daar gebracht? Schelle tonen klonken door de ruimte en zacht fluisterd begon de priester het *Introïto*. De stilte was zoo groot, zoo plechtig, zoo diep, dat de zwakke stem van den grijsaard tot onder het kerkportaal gehoord werd.

Wat was die mis? Om er zich een denkbeeld van te vormen, moet men terugkeeren tot de eerste dagen der kerk, toen de heilige diensten in de onderaardsche krochten der katakomben werden verricht, tusschen de asch der martelaren, te midden van de geloofsbelijders en de maagden, op wie de folterbanken wachtten. Vóór het Evangelie daalde de priester van het altaar en richtte de volgende verheven toespraak tot zijn parochianen:

— Stelt u gerust, lieve kinderen, en dat mijn tegenwoordigheid hier u niet verschrikke. Geen angst mag het geluk elkander weder te zien, op dit oogenblik komen storen. God zendt mij in uw midden terug, lieve kinderen! Ik kom u de goede tijding brengen! Overal op mijn doortocht heb ik bemerkt dat de verdrukten hun boeien losrukken en zich gereed maken om den overweldiger aan te vallen. Reeds is het nieuws der zegepraal verspreid.

» In het Land van Waas namen de patriotten van St-Paulwels en Kemseke bezit van Hulst, Axel en Sas... Ik heb hooren zeggen dat zij meester zijn van Dendermonde tot Gent... Onze legers trekken op naar St-Niklaas en het Vlaamsch Hoofd... Daar zijn ze in betrekking met Antwerpen, waar het oproer zal uitbarsten... Andere vaderlanders hebben het Tolhuys ingenomen en Bornhem, St-Amands en Willebroeck zijn openlijk in opstand. Rollier zal weldra naar hier oprukken! Nog een krachtdadige poging, en de jongens van Vlaanderen en Brabant zullen elkander te Mechelen de hand kunnen drukken. Zoo verneem ik uit de hijgende monden onzer vrienden, terwijl ze mijn handen kussen... Men wenschte mij te houden, maar ik wilde mij in uw midden bevinden; ik haaste mij om u te kunnen zegenen! Ha! ik wist wel dat gij, zoo de Kempen en Hageland in massa als de halmen van een korenveld opstonden, de lasten niet zoudt wezen om tegen de nieuwe Godsmoordenars op te trekken!

» Op, moedige jongens! Leven de patriotten! Gij, die geroepen zijt om den vreemden Franschen dwingeland te dienen, die, als wilde dieren, in bosschen en kanten hebt moeten leven, hecht het roode kruis op uw borst, dient uw godsdienst en uw Vlaanderen! Op! op! gij allen, mannen en jongelingen, voor God en Vaderland!»

Ondanks de heilige plaats, waar zij zich bevonden, ging er uit die opeengepakte menigte als een wraakgebrul op, als een donder rolde onder de gewelven en machtig dreunde uit aller borsten de leus der boeren: Voor God en Vaderland!

Het was gedurende eenige oogenblikken een aangrijpend schouwspel.

Duizend armen, duizend gebalde vuisten, werden boven de menigte geheven, en oorverdoovend klonk het: Wee de Sanskulotten! Wee de landverdrukkens! Leve Vlaanderen! Voor God en Vaderland!

De grijsaard stak den mageren arm uit en, als Jezus op het meer, bracht hij die menschelijke golven terstond tot bedaren.

— Vooraleer zij ten strijde trekt, vervolgde nu de priester, kalmer en zachter, breng ik u de heilige Sacramenten der Kerk. Zij zullen uw geestdrift en wilskracht sterken en uw arm steunen. Zij zullen het pand wezen van het verbond, dat de God der heirscharen met u aangaat! Knielt neder, boetelingen! Knielt neder, arme landbewoners, vrienden van den Almachtige! Knielt allen, soldaten van Kristus!

Nog eens zakte geheel de massa op den grond.

De priester hief de oogen ten hemel, en van zijn lippen viel het woord der vergiffenis:

— *Absolvo vos!*

Daarna werd de kommunie uitgedeeld en het brood der engelen, het lichaam en bloed van den Godmensch verstaalde den moed der geloovige vaderlanders.

En op het oogenblik dat de priester de laatste heilige hostie omhoog hield, ter aanbidding door de geloovigen, en om zelf het goddelijk voedsel te nuttigen, scheen de zon in het venster raam van het hooge koor en vormde rond het heilig Sakrament een schitterenden krans, veel rijker, veel schooner dan de gouden *remonstrans*, die door de Sanskulotten werd gestolen en ontvoerd.

ZESDE HOOFDSTUK.

TWEE BONDGENOOTEN OP DE GROOTE MARKT VAN MECHELEN.

Zondag! hun Zondag van vroeger! De vreugde is op ieders gelaat te lezen en de Octoberzon straalt feestelijk op de bonte menigte.

Na de mis gaat er niemand naar huis; al de dorpelingen blijven op het kerkhof bijeen. De eerwaarde grijsaard komt buiten en er stijgt een donderend gejuich op uit aller borsten. De heilige man wordt door zijn kinderen omringd, zoodat hij nauwelijks een stap vooruit kan zetten. Duizend handen worden naar hem uitgestoken. Men poogt zijn kleed te raken, alsof een geheime kracht van den braven priester in hen zou overgaan. De moeders reiken hem hun kinderen, opdat hij ze zegenen zou. En de uitroepingen kruisen door elkaar. Elkeen zou hem het verduurde leed willen vertellen. O, wat heeft men sinds zijn vertrek doorstaan!

De pastoor vind geen woorden, maar er biggelen tranen over zijne magere, rimpelige wangen. Zijn bleeke lippen lispelen uitboezeming van zalving en prevelen een gebed, om de bescherming der Almacht over het dorp en Vlaanderen in te roepen.

De grijze man Gods wordt triomfantelijk naar de woning geleid van den vroegeren burgemeester van het dorp, baas Tuytgen, die de Sanskulotten uit zijn ambt ontsloegen. Diens zoon, Willem Tuytgen, brengt de jongens naar de herberg *In den Eenhoorn* terug. Janneke Knops gaat voorop, en nauwelijks is men in het lokaal, of hij neemt het woord en wat hij zegt, getuigt van gezond verstand en wijs beleg.

— Vrienden, zoo begint hij, 't is allemaal wel wat wij deden. De kerk is open, de noodklok heeft gestormd en wij hebben dezen Zondag mis kunnen hooren. Maar nu zal de kat op de koord komen. Gij begrijpt wel, makkers, dat de Sanskulotten trachten zullen een bloedige wraak te nemen. Wij moeten de handen uit de mouwen steken en ze voor goed van den Vlaamschen bodem verjagen. Daarom is het noodig dat wij ons onder één hoofd plaatsen, en ik stel voor Willem Tuytgen, den zoon van onzen burgemeester, tot kapitein der patriotten van Bonheyden te benoemen.

Willem Tuytgen verklaart, dat hij daartoe de noodige hoedanigheden niet bezit, doch men dringt dermate aan, dat hij toch eindelijk toestemmen moet.

In al de groepen wordt de keus van den braven en moedigen jongen luidruchtig toegejuicht. De pinten en glazen bier worden te zijner eere gevuld en leeggedronken. Het is reeds zoo lang geleden, dat men nog eens te zamen was en vrij en vrank zijn gedachten heeft kunnen uiten.

En ze zijn daar allemaal: Jan Sluyts, van Elewyt; Jan Teurfs, Rik Heratens, Toontje Vaneylen, Dree Papen, Jef Boeten, Peer Verlieven, Jan-Baptist Peeters, Jaak Rombaut, Baptist Selderslagh, allen jongens van twintig tot vijf en twintig jaar, die sinds weken niet meer in het dorp ~~durften~~ komen, en in de bosschen rondzwierven, om aan de ~~Cons~~criptie te ontsnappen.

Nu haalt men de wapens uit de schuilhoeken, namelijk de geweren, welke na de Brabantsche revolutie door keizer Jozef II in beslag werden genomen; ook komen er oude pistolen en verroeste sabels voor den dag, terwijl men op de

hoeven zeisen, rieken en dorschvlegels zoekt. Overal is men bezig met wetten en scherpen.

In den Eenhoorn zitten de hoofden der toekomstige strijders. Daar vergadert, als 't ware, de staf, en daar wordt geredetwist over hetgeen er te doen valt. Eenigen zijn van meening dat men de boomen naast den weg moet neerhalen en ze over de baan leggen, om den doortocht der vijandelijke ruitery te belemmeren. Anderen stellen voor, naar Duffel te marcheeren en zich daar bij de gezellen aan te sluiten, doch Janneke Knops spreekt van niets anders dan van recht op Mechelen in te rukken en de stad te veroveren. Zoo werd de morgen doorgebracht, toen rond de middag, een ruiter in vollen draf vóór de kerk kwam aangereden. Hij droeg groote, blinkende laarzen, er hing een blauwe kiel van zijn schouders af, maar zijn gelaat getuigde genoeg, dat hij tot de goede burgerij behoorde.

De patriotten gingen naar buiten en bekeken den man met argwaan, doch nauwelijks had de ruiter de jongelingen bemerkt, of hij riep :

— Leven de patriotten !

Nu was er geen misverstand meer mogelijk.

— Leven de patriotten ! klonk het met kracht, en men reikte hem de hand.

De ruiter sprong uit den zadel en trad met de anderen den Eenhoorn binnen. Hij zeide van Duffel te komen en Lodewijk Vandervliet te heeten.

De jongeling bevestigde het nieuws, dat de pastoor van Bonheyden reeds had medegedeeld. Ja, overal was de opstand begonnen en aan de overwinning viel niet meer te twijfelen.

Meest al de agenten der republiek waren met hunne vrouwen en kinderen gevlucht.

Te St-Kathelyne-Waver werden de kerstenboeken door de patriotten verbrand. De Fransche geldafzetters hadden op verscheidene plaatsen restitutie moeten doen : Te Putte, bijvoorbeeld, plunderde men de kas van den muncipalen ont-yanger Borré en van den deurwaarder Lambert.

Hetzelfde was te Lichtaert en te Berlaer gebeurd. In deze laatste gemeente stonden de patriotten onder het bevel van Caeymax, gewezen notaris der gemeente. Een ander notaris, Anthoni, van Broechem, had zich in het kanton Santhoven aan het hoofd gesteld en, in vereeniging met de boeren van Leest, Viersel, Ranst, Oelegem, Bouwel en Nijlen, Lier ingenomen. Men begrijpt met welke uitbundige vreugde die wapenfeiten werden begroet. De jongens blaakten van ongeduld om, zoals hun broeders in de Kempen, handelend op te treden.

— Naar Mechelen ! Naar Mechelen ! riepen Giele en Heratens.

Maar Vandervliet koelde hun onbesuisde geestdrift.

— Gij moet met beleid en voorzichtigheid te werk gaan, zeide hij, want de laatste nacht heeft de Franschen hun hachelijken toestand doen inzien, en zij zullen op hunne hoede zijn.

» Dezen morgen reden dertig dragonders van Antwerpen door Contich op verkenning uit, en kwamen nabij ons kamp te Duffel. Wij begroetten hen met eenige geweerschoten, en de ruiters stormden in galop terug. Zij hebben nu post gevat aan de brug van Waelhem, om ons verkeer met Antwerpen af te snijden, doch vóór den avond, vrienden, verjagen wij hen van daar, indien het niet reeds gebeurd is.

» Ja, makkers, vervolgde de Duffelsche patriot, ik deel uw meening, dat al onze pogingen dienen te strekken, om Mechelen in te nemen, en wel zoohaast mogelijk. Maar daartoe moeten wij een gunstig oogenblik kiezen. De stad is versterkt, zooals gij weet en heeft een geduchte bezetting. Met een handvol mannen dus kunnen wij ze niet aan-tasten. En juist daarom heeft de pastoor van Duffel mij tot u gezonden. Wij tellen omtrent vijfhonderd man ; als gij u bij ons voegt, zullen wij met zeven honderd wezen en, vermits er nog uit andere dorpen verwacht worden, zal ons getal wel tot duizend klimmen. Daarmee kunnen wij den slag wagen ».

Handelend in naam zijner gezellen, waarover hij het bevel voerde, beloofde Willem, dat hij den volgenden nacht met de jongens van Bonheyden naar Duffel zou komen. Ook de tachtigjarige pastoor zou op een kar naar dit dorp gevoerd worden.

Maar hoe kreeg men nu berichten over den toestand te Mechelen ? Dat was de hoofdzak. Een onderzoek daarom-trent leverde veel gevaar, op, doch Janneke Uilenspiegel trad vooruit en sprak :

— Vrienden, de Sanskulotten zijn gewoon mij in Mechelen te zien rondloopen, en wantrouwen mij niet. Ik zal eens een kijkje gaan nemen, hoe zij het daar stellen en u dan tijding brengen. Bovendien, ik spreek nogal een mondvolsch Fransch en zal een van die republikeinsche schelmen de tong wel losmaken.

Willem Tuytgen zag Janneke noode vertrekken, want hij vond in hem een schranderen bondgenoot. Doch, wie zou zich van die gevaarlijke en gewichtige zending beter kwijten dan Janneke ? Ze werd hem dan ook opgedragen. Hij zou echter vóór middernacht terugkeeren. Met de handen in de broekzakken en fluitend, trok Janneke op weg, zoo rustig en blijgemoed, alsof hij vogels ging verkoopen. Aan de Brusselsche poort zag hij een viertal Sanskulotten staan die, op hun geweren leunend, ernstig met elkander spraken. Hij meende ongemerkt voorbij te stappen, doch men hield hem tegen.

— Waar gaat gij heen ? klonk een barsche stem hem tegen.

— Wel, citoyen, naar de stad, zou ik denken.

— Wie zijt gij ?

— Ja, dat weet ik zelf niet goed ; eenigen zeggen dat ik Janneke ben, anderen dat ik Knops heet, maar die beweren mij goed te kennen, noemen mij Uilenspiegel. Niet waar, citoyen Barbarousse ?

Janneke had deze laatste woorden gericht tot een ruigen soldaat met een vreeselijken, rossen snor.

— Ha, die snaak kent mij ! Parbleu, nu herken ik den schavuit ook, hij heeft mij verleden week door de bosschen geleid om de vluchtende conscrits op te zoeken. *C'est un bon citoyen !*

— Ja, antwoordde Janneke, maar onze vangst is leelijk mislukt ; wij hebben geen enkelen conscrit kunnen vangen.

— Van waar komt ge ? vroeg de sergeant.

— Van Bonheyden, citoyen.

— Zijn de brigands daar ook samengeschoold ?

— Ja, dezen nacht, citoyen, maar nu vechten zij onder elkaar, zij willen allemaal kapitein en generaal wezen.

De republikeinsche soldaten schaterlachten.

— Zoo'n boerenlummels, en dat wil zich tegen de republiek verzetten ! Wij zullen die schelmen morgen anders leeren en de belhamels allen tegelijk voor den kop schieten.

— Opperbest, zei Janneke lachend. Men moet zijn vijanden maar naar de andere wereld zenden, zoo denk ik er ook over.

— Daar zit geen brigandziel in, vervolgde de Franschman, kleinen Uilenspiegel op den schouder kloppend, maar een republikeinsch hart.

— Dat zult ge weldra ondervinden, antwoordde Janneke, want nu wordt het te erg, en ik ga er mij waarachtig eens voor goed meê bemoeien.

— Goed gesproken, juichten de soldaten, die den gast verkeerd begrepen. Ge moogt de stad in en uit zooals ge wilt, maar zoo ge nieuws hebt van de brigands...

— Dan kom ik het u dadelijk melden, voleindde Janneke.

Hij groette de Sanskulotten met een zonderlingen glimlach en trad Mechelen binnen.

De stad zag er treurig en doodsch uit. De meeste winkels waren gesloten, vooral in de straten, waar de kleine burgerij woonde. Op de Groote Markt en in de Bruelstraat echter was er een weinig leven, en Janneke zag zelfs jongelingen van den rijken stand in een groote herberg met Fransche officieren kaart spelen of dobbelen.

— Ik vind het gemeen, zei hij fluisterend. Zóó de handen likken van een vreemdeling, die u tot bloedens toe slaat, dat zou geen hond doen.

Janneke zette zijn oogen open. Overal bemerkte hij goed gewapende en talrijke Fransche soldaten. Dit stemde hem treurig. Hoe zou men dit Sanskulottennest kunnen uitroeien ? Gemakkelijk zou het niet gaan. Het kereltje vernam nog meer. Er bevond zich te Mechelen een Fransch generaal, met name Béguinot. Hij was 's morgens, om elf uur, Mechelen binnengekomen met troepen van Brussel en verschei-

den kanonnen, want men had in de hoofdstad reeds vroeg vernomen, dat het oproer overal uitbarstte.

Jan Knops kuierde zoo lang straat in, straat uit, dat het avond was geworden. Wat hij weten moest, wist hij; volgens hem bestond er geen middel om Mechelen in te nemen, dan er onverhoeds binnen te vallen en den vijand te verrassen. Hij keerde naar de stadspoort terug, om zijn vrienden het nieuws mede te deelen, want nu zag hij goed in, dat er met overijling niets te doen was. Tegen middernacht kwam hij te Bonheyden aan. Hij vond de vrienden nog in den Eenhoorn vergaderd. Zijn mededeelingen waren als een emmer ijskoud water op hun blakende geestdrift. Willem Tuytgen besloot, als aanvoerder, onmiddellijk een man naar het kamp van Duffel te zenden, om de patriotten over den toestand in te lichten.

— Wij zullen, zei hij, hier te Bonheyden wachten om een oog in 't zeil te houden wat er gebeurt, en hier kunnen wij als voorwacht dienen, om de eerste aanvallen der Fransen tegen te houden.

's Anderdaags, een Maandag, moest Janneke Knops wederom naar de stad. Hij vertoefde er geheel den dag, want er grepen belangrijke feiten plaats. Rond den middag zag hij een der aanvoerders van de Willebroeksche patriotten tusschen een sterk geleide naar de gevangenis brengen. Dat was Jan Meving, zooals onze lezers weten. Janneke werd ook een kar gewaar, die door de straten reed en waarop twee vrouwen zaten, moeder en dochter, naar hij giste. Hij vernam dat het inderdaad de moeder en zuster waren van Rollier, wiens naam men toen reeds door geheel Vlaanderen kende.

— O, o, dacht Janneke, nu wordt het ernstig. Ik moet weten hoe dat zal afloopen.

Hij ging vlak vóór de gevangenis op een huisdorpel zitten, haalde een korst brood onder zijn vest uit en liet het zich goed smaken. Uilenspiegel was te zeer gekend heel Mechelen door, dan dat iemand acht op hem zou slaan. Overigens leek hij, ondanks zijn 23-jarigen leeftijd, nog een knaap, zoo tener en schraal was hij opgeschoten. Hij bemerkte dat er in de gevangenis veel op- en neergelopen werd, en 't lag hem als 't ware op het harte, dat hij die plaats niet mocht verlaten. De tijd ging voorbij en Janneke begon te denken dat hij zich vergist had, toen eindelijk de logge poort der gevangenis geopend werd en Jan Meving tusschen een drom Sansulotten, met de handen op den rug geboid, naar buiten trad. Janneke volgde den stoet op een afstand en zag dat hij zich naar het Stadhuis richtte. Al spoedig vernam hij dat daar de krijgsraad zetelde. Hij achtte het in de huidige omstandigheden verkieslijker de aandacht niet meer op zich te trekken, en bleef daarom buiten wachten.

Lang duurde het proces overigens niet. Spoedig werd Jan Meving naar de gevangenis teruggeleid. Uilenspiegel ontwaarde een knaap, die met den Vlaamschen patriot gesproken had. Het gelaat van den jongen stond hem aan en hij hield hem in het oog.

— Die kan mij misschien meer van de zaak vertellen, dacht hij.

Janneke zag dat de knaap een hond floot en vertrok, na den gevangene een laatsten handkus te hebben toegeworpen.

— Hé, vriend! riep Knops.

De knaap keek om en de hond ook, want deze had zijn naam gehoord.

— Kent gij « Vriend? » vroeg de jongen.

— Welken « Vriend? »

— Mijn hond hier!

— O, heet hij « Vriend? » Dat wist ik niet. Ik riep u.

— Mij?

— Ja, ik meende dat gij een patriot waart...

Het knaapje bezag Janneke wantrouwig.

— En zoo ik dat was?

— Dan zouden we beste vrienden zijn, en elkaar misschien kunnen helpen, zei de ander.

— Ik ken u niet, sprak de knaap.

Janneke opende zijn vest; aan den binnenkant was er een witte lap met rood kruis op gehecht.

— Leven de patriotten! fluisterde hij.

De twee gaven elkander de hand.

— Hoe heet gij?

— Witteke, van Willebroeck. En gij?

— Ik ben Janneke Knops... of Uilenspiegel, van Bonheyden. Hebt ge Jan Meving begeleid?

— Ja, kent gij hem?

— Neen, maar men noemde mij zijn naam. Het is een patriot, niet waar?

Witteke's kijkers blonken nog vuriger.

— Er zijn er geen beter!

— De Sanskulotten hebben hem ter dood veroordeeld... De strafuitvoering moet morgen geschieden.

Een vluchtige straal van hoop en vreugde verhelderde Janneke's gelaat.

— Morgen? herhaalde hij.

— Ja, om tien uur.

— Dan zal het niet gebeuren.

— Dat zeg ik ook! riep Witteke.

Op dat oogenblik marcheerde er een patrouille Fransche soldaten over de Groote Markt, waar de twee jongens stonden. Zij wijdden hen niet de minste aandacht en toch waren er in Mechelen geen twee gevaarlijker personages voor de Fransen dan die twee snaken, welke men voor straatbengels zou hebben gehouden.

De blauwrokken trokken voorbij.

— Luister, sprak Janneke, maar zwijgen als het graf. Die van Bonheyden liggen gereed en wachten op een gunstig oogenblik om zich bij die van Duffel aan te sluiten en de stad te bemachtigen.

— En ik, antwoordde Witteke, snel naar Bornhem, en Rollier zal met zijn troepen afkomen.

— Zal hij?

— Ja, om Meving, zijn moeder en zijne zuster te komen verlossen!

— Dat hij dan morgen, te vijf uur, met zijne troepen te Bonheyden weze. Met die van Duffel vereenigd, kunnen wij de stad innemen.

Beiden vonden dit plan overheerlijk.

— Ik spoed me met mijn hond naar Bornhem, zei Witteke. Tot morgen vroeg, om vijf uur, te Bonheyden.

En de twee bondgenooten sloegen een verschillenden weg in.

Witteke ijld met Vriend vooruit, terwijl Janneke nog in de stad bleef rondloopen, om meer nieuws op te doen en te overleggen op welk punt men 's anderendaags den aanval best zou kunnen wagen.

Witteke was echter niet aan 't einde van al zijn wedervaren. Juist meende hij de stadspoort door te gaan, toen plotseling een der Sanskulotten zijn hond gewaar werd.

— Mille bombes! riep hij. Ik ken dat vervloekte beest. Het heeft mij te Willebroeck haast verworgd. Hela, kereltje, waar loopt gij naartoe?

Witteke begreep dat men Vriend bedoelde, want de Sanskulot had er met den vinger naar gewezen.

— Ik zal eerst dat afschuwelijk beest eens naar den hemel der brigands sturen, bulderde hij en ging naar de wachtkamer zijn geweer halen.

Witteke bemerkte die beweging en doodelijke angst omklemde zijn hart.

Vriend, de trouwe hond, dooden! de hond van Rollier!

— Vooruit, Vriend! beval hij vlug, de baan over! Naar huis!

En met de hand joeg hij hem aan.

Het dier begreep het woord « naar huis », blafte eens en vloog de baan over. De Sanskulot kwam juist uit het wachthuis en zag den hond wegsnellen.

— Helsch gebroed! riep hij, mijn kogel zal u wel krijgen.

Hij legde aan, doch rolde op hetzelfde oogenblik tegen den grond, terwijl het schot in de lucht afgang. Vloekend en tierend kwam de Franschman overeind en sprong als een wild dier op Witteke toe, want deze was den Sanskulot op het tijdig oogenblik tusschen de beenen geschoven, en had hem doen struikelen.

Zijn kameraden lachten met het koddig avontuur, wat de razernij van den woestaard nog aanvuurde.

Witteke zag hem bedaard toespringen, zijn hartje jubelde omdat Vriend ginder ver, reeds buiten het bereik der kogels, ongedeerd door de velden voortliep. Twee ruwe handen grepen hem aan, en hij voelde vuisten als mokerslagen op zijn mageren rug neervallen, zoodat zijn beenderen er van

Lodewijk van Laeken

DE BOERENKRIJG

Volledig verhaal over den
Heldenstrijd der Boeren

in

1798

L. OPDEBEEK - UITGEVER - ANTWERPEN

Lodewijk van Laeken

DE BOERENKRIJG

VOLLEDIG VERHAAL OVER DEN

HELDENSTRIJD DER BOEREN

IN

1798

L. Opdebeek = Uitgever = Antwerpen